

RŪTA BAGDANAVIČIŪTĖ

Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuva
Vytautas Magnus University, Lithuania

ŽMOGAUS SANTYKIS SU TECHNOLOGIJOMIS NAUJŲJŲ MEDIJŲ PASAULYJE

Human Relationship with the World
of Technologies of the New Media

SUMMARY

This article discusses human existence in contemporary technological media culture, how new media affects a human worldview. The article analyzes invisible technology control. It shows that humans are programmed in the new media world. Some needs and habits are installed into them. Using the algorithms of social networking companies, the line between privacy and publicity is disappearing and humans feel insecure. The article discusses toxic communication related to falsifications, fake news. This text also shows how the human being exists in social networks, It discusses how young people watch reality shows on YouTube in which various stars and influencers try to show themselves. For them being means appearance. The article analyses how the internet becomes the field for intense and hot debates as well as for heated information wars in which truth is constructed for pragmatic purposes. The boundary situation of the war between Ukraine and Russia opens up a harsh and cynical reality which pushes us out of the comfort zone of consumeristic world and reveals the danger of non-existence.

SANTRAUKA

Šiame straipsnyje rašoma apie žmogaus egzistenciją šiandienos technologizuotoje medialinėje kultūroje, apie tai, kaip naujosios medijos veikia žmogaus pasaulėvoką bei pasaulėjautą. Analizuojama neregima technologijų kontrolė, parodoma, kaip žmonės naujųjų medijų pasaulyje programuojami, jiems diegiami tam tikri poreikiai bei įpročiai pasitelkiant socialinių tinklų kompanijų algoritmus, kaip nyksta privatumo ir viešumo riba socialiniuose tinkluose, žmonės jaučiasi nesaugūs. Aptariama toksiška komunikacija, siejama su falsifikacijomis, *fake news*. Taip pat parodoma, kaip žmogus egzistuoja socialiniuose tinkluose, aptariami jaunuolių mėgstami savotiški realybės šou per *YouTube*, kuriuose reiškiasi įvairios žvaigždutės, *influenceriai*, atskleidžiant, kad šioje plotmėje būti reiškia atrodyti. Atskleidžiama, kad internetas dažnai tampa aštrių po-

RAKTAŽODŽIAI: naujosios medijos, technologijos, pragmatinė vaizduotė, (ne)saugumas, *influenceriai*, tiesa.

KEY WORDS: new media, technologies, pragmatic imagination, (in)security, influencers, truth.

lemikų ir informacinių karų erdve, kad čia tiesos pragmatiškai konstruojamos. Analizuojama ribinė Ukrainos ir Rusijos karo situacija, parodant, kad *pėdsakų pėdsakai* čia atveria šiurkščią, cinišką tikrovę, kuri išmuša iš kasdienybės vėžių ir pažadina iš malonios vartotojiško snūduriavimo būsenos atverdama nebūties grėsmę.

ĮVADAS

Šiandien mes gyvename elektroninėje technologizuotoje medijų kultūroje, kur viskas glaudžiai susiję tarpusavyje. Pasitelkdami M. Heideggerio terminą „įmestumas“, galėtume pasakyti, kad esame „įmesti“ į naujųjų medijų pasaulį. Dabar sąveikaujančios visuomenės pasaulis pasiekia tokį viską apimantį integralios sąveikos mastą, koks iki šiol buvo būdingas tik mūsų pačių nervų sistemoms“ (McLuhan 2003: 241). M. McLuhanas tai sakė XX a. pabaigoje – kažin, ką jis dabar pasakytų apie šiandieninę naujųjų medijų kultūrą...

Įsisiautusias COVID-19 pandemijos kontekste, kai fiziniai kontaktai ribojami, o kartais žmonės net priversti užsidaryti savo namų celėse, interneto ryšys leido pratęsti *mit-sein* (Heidegger 1962) įveikiant erdvės ir kartais laiko apribojimus. Technologijos dovanuoja laisvę megzti ryšius, bendrauti, rengti įvairius susitikimus, keliauti interneto tinklais. Pasitelkiant *Zoom*, *Teams* ar kitokias internetines platformas, pastaruosius kelerius metus pro ekrano stiklą vedamos pas-

kaitos, pamokos, rengiami darbo pokalbiai ir kitokie susitikimai. Pandemijos sąlygomis įvairias ryšio palaikymo programėles pasitelkė net žmonės, anksčiau vengę technologizacijos.

Naujosios medijos nėra tik ryšio palaikymo priemonė – jos veikia mus, mūsų savęs ir pasaulio supratimą. Šiandien galėtume plėtoti McLuhano medijų kaip žmogaus tęsinio sampratą ją pagilindami. Medijos, su kuriomis nesiskiriame net privačiausioje namų erdvėje, kurios braunasi į mūsų (pa)sąmonę per internetą turinčius išmaniuosius mobiliuosius telefonus, kompiuterius ir kitas technologijas, jau nebėra tik formalus tęsinys, padedantis žmogui atlikti tam tikras funkcijas, bet įsiskverbia į žmogų, veikia jį iš vidaus. „Audiovizualinė, elektroninė kultūra su vis labiau įsigalinčiomis medijomis siekia užvaldyti žiūrovų dėmesį, pavergti regą“ (Žukauskienė 2016: 18). Mes patiriame technologijas kaip integralią savasties dalį, kartu jaučiame transformuojančią jų galią: naujosios medijos keičia žmogų, jo pasaulėvoką.

NEREGIMA TECHNOLOGIJŲ KONTROLĖ: VISADA PRISIJUNGĘS

Viena vertus, saugumo jausmą suteikia komunikacijų technologijos, kurios nurodo tikslią buvimo vietą, nutikus nelaimei asmuo gali būti lengvai surastas. Kita vertus, žmogus dėl to paties gali jaustis praradęs saugumą, nes jis jaučiasi

savotiškai prikaustytas, tarsi įpareigotas visą laiką būti pasiekiamas, sekamas, stebimas. „Internetas yra imperija, kurioje saulė niekada nenusileidžia. Tai, kad turime išmanųjį telefoną kišenėje, reiškia ne tik tai, kad laikome rankose visą pasaulį,

bet ir tai, kad esame pasaulio rankose: užklausa gali mus pasiekti bet kada ir jausime atsakomybę su ja susitvarkyti. Tai totalinė mobilizacija“ (Ferraris 2014: 201). Žinutė ar elektroninis laiškas mus gali pasiekti bet kada. Išgirdę telefono skambtelėjimą, mes dažniausiai instinktyviai, genami kažkokio smalsumo, atsidarome jį, o kartais, net nejausdami to, imame atrašinėti. „Tai diktatas, pasiekiantis mane bet kur“ (Ferraris 2014: 202).

Naujųjų medijų pasaulyje žmonės savotiškai programuojami, pasitelkiant socialinių tinklų kompanijų algoritmus (Trilupaitytė 2021), – taip siekiama suformuoti jiems poreikius bei įpročius, susaistančius su tomis technologijomis. Apeliuojama verčiau į pašamonę nei į racionalų apsisprendimą, aiškiai suvokiant, kad racionalumu galima manipuluoti. Plėtojant technologijų verslus, vartotojiškai diegiamos tam tikros pašamoninės programos, kad žmogus jaustų poreikį siekti vis naujesnių technologijų ir vis glaudžiau sieti su jomis savo gyvenimą, ir taip įprastų prie tokio gyvenimo ritmo, kad nebegalėtų sustoti. Tokiu būdu jis įtraukiamas į šį žaidimą taip, kad pats jaustų vis didesnę poreikį įsitraukti.

Tokioje įtinklintoje ir algoritmizuotoje interneto komunikacijoje nusitrina privatumo ir viešumo riba.

Šiandien, kai mobilusis telefonas atstoja fotoaparataus ir kai dirbtinis intelektas netgi surūšiuoja jame nuotraukas savo nuožiūra, privačios nuotraukos gali lengvai atsidurti viešojoje erdvėje. Tai iliustruoja kad ir toks pavyzdys, kai *Meta* (naujas *Facebooko* pavadinimas) priklausanči kompanija *Whatsapp*, kurios socialinėje platformoje žmonės gali susikurti savo profilį, susirašinėti, dalytis

asmenine informacija bei vaizdo medžiaga, nubausta kelių šimtų milijonų eurų bauda dėl to, kad neapsaugojo klientų duomenų (Euronews.next 2021).

Naršydami internete, atidarinėdami įvairius tinklalapius, šiandien nuolat matome išmetinėjamus ženkliukus, prašant sutikti su slapukais, kuriuos įvairių svetainių, tinklalapių kūrėjai naudoja, norėdami rinkti duomenis apie jų puslapiuose apsilankančius žmones. Taip „didžiųjų duomenų sandėkuose“ akumuliuojama vartotojams nematoma informacija apie juos pačius arba vadinamieji „šešėliniai tekstai“ (Trilupaitytė 2021: 109). Bando sukurti įspūdį, neva žmonėms suteikiama laisvė apsispręsti, ar sutikti pateikti duomenis, tačiau iš tiesų viskas pateikiama taip, kad skaitytojas negalėtų nesutikti: nenuspaudus to mygtuko, jam tiesiog apribojama daugybė funkcijų. Taip sumaniai išprovokuojama, kad žmonės patys sutiktų atskleisti asmeninius savo duomenis, kartais net nesuvokdami tai darą. Kaip Skaidra Trilupaitytė, perfrazuodama Zuboffo žodžius, teigia, „skaitmeninių platformų kapitalistai (arba Didysis Kitas) apie mus turi kur kas daugiau medžiagos nei mes patys“ (Trilupaitytė 2021: 108).

Taigi mūsų telefonuose saugomi asmeniniai duomenys lengvai gali atsidurti smalsaujančio ar piktavalo kito rankose. Be to, dėl ištobulėjusių technologijų šiandien bet kas gali pradėti sekti ir net persekioti kitus asmenis, vogti duomenis, klausytis svetimų pokalbių, skaityti žinutes. Politikai ir kiti visuomenėje žinomi žmonės nuolat jaučia šią grėsmę.

Ši grėsmė atspindi įtemptą socialinę būklę, kurioje viskas greitai sukonstruojama ir perkonstruojama, nebeuoslė-

jant vilties atrasti tikrąją pačių daiktų būtį, pasiekti objektyvumą ar amžinai galiojančią tikrąją tiesą. Tačiau tai jau ir nebe struktūralistinis pasaulis, atsisakęs ieškoti anapus struktūros esančių būties esmių, bet dar išsaugojęs ribojančias griežtas struktūras. Ne, veikia kalbame apie poststruktūralistinį pasaulį, kur struktūros jau nebeteko savo griežtumo ir suvokiamos kaip laikinos, nuolat besikeičiančios, priklausomos nuo aplinkybių. Čia vadovaujamesi rortiškaja pragmatine vaizduote, pabrėžiant atsitiktinumo ir kaitos vaidmenį socialinėje plotmėje (Rorty 1989).

Tokiame pragmatiškai orientuotame nesaugiame pasaulyje, „karščiuojančios bendrystės ir viešojo kalbėjimo erdvėje“ (Trilupaitytė 2021: 111), komunikuojant reikia būti apdairiam, nes dažnai susiduriama su *fake news*, dezinformacija, toksiška komunikacija. Yra daugybė *hakerių*, kurie gali suklastoti informaciją, net vaizdo medžiaga nebėra įrodymai, nes technologiškai ištobulėjusiomis priemonėmis ir vaizdo įrašą galima sufalsifikuoti. Pavyzdžiui, atsiradus skiepams nuo COVID-19, labai suaktyvėjo medi-

cininė dezinformacija, interneto tinklais pradėtos skleisti įvairios antivakserių sąmokslų teorijos. O štai politiniame pasaulyje nuolat vyksta informaciniai karai, kovojami pasitelkiant propagandą, kartais, regis, visiškai prasilenkiančią su tiesa. Taip technologijos priemonėmis kontroliuojamas kritiško mąstymo stokojojantis masės žmogus, mat egzistuojame kintamų, postruktūralistiškai konstruojamų tiesų kontekste, kur dažnai nugali ta, kurios pusėje galios svertai.

Tokiame kontekste ima ryškėti „kibernetinės erdvės tironija“ (Žižek 2006). Tai, kas taip palengvino šiandieninio žmogaus būtį, kartu padarė ją ir sunkiai pakeliamą. Sunku, o gal ir neįmanoma ištrukti iš šio srauto, galima tik jam priešintis sąmoningumo pastanga: atsigręžti į save, galbūt net ryžtis būties-link-mirties savivokai (Heidegger 1962). Tačiau viso to kaina – privilegijuota padėtis, kurioje būdamas, žmogus yra maitinamas kitų dėmesiu. Tokia padėtimi ypač mėgaujasi ir jos jokiū būdu nenori prarasti *influenceriai*, įvairios žvaigždutės, tikrąja to žodžio prasme egzistuojančios socialiniuose tinkluose.

EGZISTENCIJA INTERNETE: NUO 15 MINUČIŲ ŽVAIGŽDUČIŲ IKI INFORMACINIŲ KARŲ

Norint geriau suprasti šiandienos žmogų, svarbu suvokti tai, kad ne tik palaikomas ryšys per tinklus, bet ir egzistuojama tuose tinkluose. Tai suvokiama kaip reikšminga šiandienos žmogaus saviraiškos priemonė: jis, kaip socialinė komunikatyvi būtybė, būna, reikšdamasis per socialinius tinklus. Interneto *chaosmose*, čia-ir-dabar, peržengęs erdvės ir

laiko ribas, jis jaučiasi socialus, nevaržomai besireiškiantis. Gali užsimiršti tuose tinkluose, susikurti alternatyvius realybei pasaulius ir juose plūduriuoti, kartais neribojamas net tapatybės saitų – „subjektas redukuojamas į atvaizdą, kurį galima susikurti, pasirinkti, keisti, visai juo manipuluoti, tapatybė virsta vaiduokliška substancija“ (Žukauskienė 2016: 20). Taip

įtvirtina save, būdamas matomas socialiniuose tinkluose.

Tokiuose tinkluose ypač svarbu atrodyti. Nebelieka skirties tarp būti ar atrodyti: čia atrodyti ir reiškia būti. Kuo geriau atrodai savo paskyroje, tuo labiau būni. Surežisuoti gyvenimai, surežisuoti jausmai tampa tikrove. Nebesvarbu, kas esi anapus šių įvaizdžių. Kaukės įauga į odą, tampa savęs dalimi – tokių kaukių neįmanoma nusiplėšti, nėra „aš“ anapus jų. Mes išsklidę rizominiame (G. Deleuze) regimybių tinkle, kur nebėra aliuzijų į vertikalią gelmės dimensiją – tik nepabaigiama *pėdsakų pėdsakų* horizontalė. Slystama šiais pėdsakais, nebuoselėjant vilties, kad jie atves į kažką tikrą, kas leistų užbaigti klaidžiojimus.

Šioje horizontalėje nebelieka skirties tarp masinės ir elitinės kultūros, antai *YouTube* galima rasti paties skirtingiausio lygio vaizdo įrašų. Čia suplūdę didžiuliai informacijos srautai. Greta pasaulinio garso mokslininkų, filosofų, meno, muzikos kūrinių, gausu įvairių kasdinių gyvenimo vaizdelių.

Pastaruoju metu labai populiaru, ypač tarp jaunesnio amžiaus žmonių – transliuoti per *YouTube* įvairius buitinio gyvenimo vaizdelius, vadinamus *streamais*, taip kuriant savo realybės šou. Tai darantys jaunuoliai dažnai vadina vienas kitą *jutuberiais*, taip tarytum siekdami labiau save įtvirtinti *YouTube* erdvėje, pajauti šią erdvę kaip virtualius savo namus. Kartais beveik be pertraukų filmuojamas paprasto jaunuolio gyvenimas su smulkiausiomis kasdienybės detalėmis kelias paras, net miegant, tarsi tame Peterio Weiro režisuotame filme „Trumeno šou“. Taip dirbtinėje kamerų šviesoje mėgaujamasi savo reikšmingumo iliuzi-

ja, įnirtingai skaičiuojant „patiktukus“ (*like'us*). Kad ir kaip būtų keista, tokie transliotojai dažnai sulaukia didelio žiūrovų dėmesio, tai net suteikia jiems galimybę užsidirbti.

Tai – puiki terpė reikštis greitai besikeičiančioms, *15 minučių* (A. Warhol) žvaigždutėms, šių dienų *influenceriams*, paskui kuriuos seka minios, susiviliojusios jų kuriamų įvaizdžių mirażais. Čia klesti amžinos jaunystės kultas, standartizuoto grožio idealai. Pasitelkiant *atrodymą*, o kartais dar ir *turėjimą*, stengiamasi sukonstruoti tobulo, viskuo patenkinto *buvimo* įvaizdį, kuris būtinas, norint pritraukti daugybę sekėjų.

Pasitelkiant M. Heideggerio kategorijas, taip žmogus socialiniuose tinkluose reiškiasi kaip *das Man*, beasmenė autentikos nesiekianti būtybė. Ji skendi šnekaluose, lengvabūdžiuose pasiplepėjimuose, apakinančiuose savaime suprantamumo, visažinystės iliuzija, nerimastingai blaškosi, genama smalsulio, tarp be paliovos plūstančių naujybių „visur-ir-niekur būtyje“ (Heidegeris 1992: 89). Toks internetinis nomadas atkakliai siekia nenusileisti savo įvaizdžiui, kad išliktų matomas socialiniuose tinkluose.

Tokiame įvaizdžių pasaulyje neretai pajuntamas vienišumo ir socialumo paradoksas: žmogus jaučiasi vienišas, būdamas šiame gaudesyje kartu su daugybe tariamų draugų. Turėdamas šimtus ar net tūkstančius virtualių draugų *Facebooke*, kasdien skaičiuodamas jų „patiktukus“ (*like'us*) tarsi savo reikšmingumo patvirtinimą, vieną dieną realiai susitinka su tais žmonėmis akis į akį ir pasijunta sutrikęs, todėl vėl griebiasi technologinių priemonių tarsi skydo, už

kurio būtų galima pasislėpti. Kartais tokių suaižėjusių santykių kontekste net realūs namai, kuriuose gyvenama, nebėra intymumo užuovėja – jie „tampa daugiataktisliu laisvalaikio centru, kur kartu gyvenantieji gali šalia gyventi atskirai“ (Schluter 1993: 15). Jų žvilgsniai apsuksiai prasilenkia nesusitikę kiekvienam skubant į savo kampą megzti naujų tinklų anapus stiklo.

Tai, kad šiandienos žmogui kartais tampa iššūkiu gyvai žiūrėti vienas kitam į veidą, gerai atskleidžia vienas iš Marinos Abramovič performansų. 2010 m. ši serbų kilmės menininkė Niujorko Moderniojo meno muziejuje surengė performansą „Menininkas yra dabartis“. Muziejaus erdvėje yra stalas ir dvi kėdės. Ant vienos jų sėdi menininkė, ant kitos gali prisėsti bet kas iš žiūrovų. Sutarta, kad jie tyloje žiūrės vienas kitam į akis 90 sekundžių. Toks žiūrėjimas yra provokacija susitelkti į šią pusantros minutės truncančią akimirką ir ją išverti. Atlaikyti kitą ir savo paties akistatą su savimi. Tam gali išties prireikti pastangų, ypač kai Kito žvilgsnis sminga, perskrodamas neužgižusias žaizdas, ir kai nėra galimybės pasislėpti už visa filtruojančio ekrano stiklo.

Tačiau nereikėtų apsiriboti šia trapia įvaizdžiais grįsto bendravimo plotme, kurioje dažnai skendi anonimizuotas masės žmogus (Gasset 1993), beasmeniškai tarpstantis medijose. Internete neretai svarstomi ir plačiai reikšmingi vertybiniai, kultūriniai, ideologiniai, atminties, politiniai ir kitokie klausimai, keliamos opios problemos, provokuojančios aštrias diskusijas, virstančias vienas kitą užgožiančių balsų polifonija. Demokratinėje interneto erdvėje, regis, natūraliai vyrauja skirtys, atskleidžiančios skirtingas

požiūrio taškus. Tačiau skirtingi angažuoti požiūriai dažnai išprovokuoja karingus konfliktus.

Neretai pliekiamasi *ad hominem* dėl istorinių faktų reikšmės, tam tikrų tėvynės herojų arba išdavikų *status quo*. Pakanka prisiminti ilgametę polemiką dėl Salomėjos Nėries ar Petro Cvirkos asmens bei jo paminklo Vilniuje, polemiką dėl Žaliojo tilto skulptūrų Vilniuje ar ginčą dėl V. Urbanavičiaus „Krantinės arkos“ (*vamzdžio*) skulptūros Neries krantinėje, išprovokavusį aštrias skirtis: „esama, matote, dviejų ir tik dviejų skonio tipų, skeliančių žmoniją pusiau: surūdijęs vamzdis ARBA pastelinis saulėlydis“ (Vasiliauskaitė 2014).

Polemikos politiniais klausimais dar aštresnės, labiau bekompromisės, siekiančios labiau pabrėžti savo skirtis. Kartais taip atkakliai siekiama įsteigti savo diskursą atsiribojant nuo kitų, kad viešai skelbiama, jog nebus toleruojamas kitoks diskursas. Pavyzdžiui, radikalios kairės grupė savo *Facebooko* profilyje skelbia tokią taisyklę: „Grupėje leidžiamas tik kairysis diskursas. Kiekvienas grupės narys turi teisę laisvai ir be administratorių sutikimo skelbti su kairiaja ideologija susijusius straipsnius, komentarus, nuorodas, įvykius, humorą ir memus. Dešinysis ir neoliberalus diskursas netoleruojamas, tad bus šalinamas vos tik pasirodęs grupėje.“

Kartais, įsijautus į poststruktūralistinę pragmatinę logiką, politinės tiesos propagandiškai kuriamos ant, regis, akivaizdaus melo, kartais net absurdiško, pamatų. Vadovaujamosi įsitikinimu, kad gali būti sukonstruota bet kokia tiesa – svarbu, kad ji atitiktų pragmatinius interesus. Dabar vykstančiame Rusijos kare prieš

Ukrainą regime, kaip nuolat konstruojamos ir per medijas skleidžiamos tokios tiesos, esančios anapus racionalios komunikacijos (neįmanomas joks habermasiškasis dialogas, bandymas susišnekėti), išreiškiančios cinišką Kremliaus propagandistų požiūrį į bet kokius susitarimus.

Šis karas jau ilgą laiką vyksta informacinių technologijų plotmėje: rengiamos kibernetinės atakos, interneto tinklais skleidžiama propaganda, o po 2022 metų vasario 24 dienos, išplieskus tiesioginiam atviram karui, jos dar labiau suaktyvėjo. Į tokį informacinį karą aktyviai įsitraukia *hakeriai*. Antai *hakerių* grupuotė „Anonymus“ „nulaužia“ Kremliaus svetaines, nutekina ten skelbiamą informaciją, išsibrauna į rusiškus kanalus, per kuriuos skleidžiama politiškai sukonstruota (dez)informacija, leisdama prasi-veržti visiškai priešingos informacijos srautui, kuris Rusijoje represyviai gniaužiamas. Net JAV technologijų kūrėjas Elonas Muskas įsitraukė, aktyvuodamas virš Ukrainos „SpaceX“ palydovus ir šitaip užtikrindamas Ukrainai internetą, t. y. galimybę nebūti atjungtiems nuo informacinio tinklo vykstant karui.

Svarbu, kaip mes įsitraukiame į tokius reikšmingus, ribines situacijas atveriančius karus socialiniuose tinkluose. Rusijai brutaliai užpuolus Ukrainą, civilizotas Vakarų pasaulis natūraliai solidarizuojasi su Ukrainos žmonėmis, visur galime matyti mėlynai geltonas Ukrainos vėliavas, simbolizuojančias, kad nėra

abejingų karo kančioms ir nusikaltimams žmoniškumui. Šiuo atveju kitokį požiūrį išreiškiantys pareiškimai suvokiami kaip neatsakingi, gal net nusikalstami (tarytum palaikantys agresiją ir nusikaltimus). Antai Seimo narys Mindaugas Puidokas, kaltinęs Ameriką ir Vakarų politikus dėl karo Ukrainoje, sulaukė kritiškų Etikos komisijos vertinimų ir savo partijos pasmerkimo (Delfi 2022). Dėl Egidijaus Dragūno-Selo viešai paskelbto vaizdo įrašo (tiesa, netrukus ištrinto), kuriame jis išreiškė nuomonę apie karą Ukrainoje, kad tai tėra „natūralus planetos išvalymas“, pradėtas netgi ikiteisminis tyrimas, šis atlikėjas vienprasmiai pasmerktas kitų pramoginio pasaulio veikėjų, jo grupę paliko visi muzikantai, radijo stotys šalina jo dainas iš grojaraščių... Tokia aiški pozicija reiškia tai, kad šioje ribinėje karo situacijoje staiga pasirodo, kad *pėdsakų pėdsakai* atveria šiurkščią Rusijos vykdomo karo tikrovę, kuri išmuša žmones iš kasdienybės vėžių ir kuriai dauguma negali likti abejingi.

Tokios ribinės situacijos, regis, sutrikdo ir įaudrina, kartais įvelia į aštrių polemikų sūkurį net į įvaizdį besiorientuojančias *15 minučių* žvaigždutes. Taip tarsi pažadina iš malonios vartotojiško snūduriavimo būsenos, staiga atverdamos nebūties grėsmę ir priversdamos naujai aktualizuoti tai, kas jau buvo tapę savaime suprantama ramiam kasdieniam pasaulyje.

IŠVADOS

Naujosios medijos nėra tik ryšio palaikymo priemonė – jos veikia mūsų pasaulėvoką bei pasaulėjautą.

Žmonės, naudodamiesi technologijomis, būna kontroliuojami: pasitelkiant socialinių tinklų kompanijų algoritmus,

tų tinklų vartotojams diegiami tam tikri poreikiai bei įpročiai.

Įtinklintame, algoritmizuotame pasaulyje yra nusitrynusi privatumo ir viešumo riba.

Sparčiai kintančiame mūsų dienų pasaulyje, kur vadovaujamosi pragmatine vaizduote, dažnai susiduriama su *fake news*, dezinformacija, toksiška komunikacija.

Šių dienų žmogus egzistuoja socialiniuose tinkluose – tai suvokiama kaip svarbi jo saviraiškos forma.

YouTube ir kiti kanalai yra puiki terpė

reikštis įvairioms į įvaizdį besiorientuojančioms 15 minučių žvaigždutėms, šių dienų *influenceriams*, pritraukiantiems minias gerbėjų.

Internetas dažnai tampa intensyvių polemikų ir informacinių karų erdve, kuriuose tiesos pragmatiškai konstruojamos ir jomis manipuluojama.

Ribinėje Ukrainos ir Rusijos karo situacijoje *pėdsakų pėdsakai* atveria šurkščią Rusijos vykdomo karo tikrovę, kuri išmuša iš kasdienybės vėžių ir pažadina iš malonios vartotojiško snūduriavimo būsenos atverdama nebūties grėsmę.

Literatūra

- Eriksen Thomas Jylland. 2004. *Akimirkos tironija*. Vilnius: Tyto alba.
- Eriksen Thomas Jylland. 2016. *Overheating: An Anthropology of Accelerated Change*. London: Pluto Press.
- Euronews.next 2021. Prieiga per internetą: <https://www.euronews.com/next/2021/11/22/whatsapp-rewrites-its-europe-privacy-policy-after-a-record-225-million-gdpr-fine> [žiūrėta 2021 11 30]
- Ferraris Maurizio. 2014. Total Mobilization: Recording, Documentality, Normativity, The Monist 97 (2): 201–222. Prieiga per internetą: https://www.academia.edu/8347184/_Total_Mobilization_
- Heidegeris Martynas. 1992. *Rinktiniai raštai*. Vilnius: Mintis.
- Heidegger Martin. 1962. *Being and Time*. John Macquarrie and Edward Robinson (transl.). Basil Blackwell Publisher Ltd.
- McLuhan M. 2003. *Kaip suprasti medijas*. Vilnius: Baltos lankos.
- Ortega I Gasetas Chose. 1993. *Masių sukilimas*. Vilnius: Mintis, 1993.
- Puidoko pareiškimai apie Ukrainą perpildė net Darbo partijos kantrybės taurę*. Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/puidoko-pareiškimai-apie-ukraina-perpilde-net-darbo-partijos-kantrybes-taure.d?id=89581175>
- Rorty Richard. 1989. *Contingency, Irony, and Solidarity*. Cambridge University Press.
- Schluter Michael, Lee David. 1993. *The R. Factor*. Hodder & Stoughton. Cit. iš: Bauman Zygmunt. 2007. *Likvidi meilė*. Vilnius: Apostrofa, p. 117.
- Trilupaitytė Skaidra. 2021. *Hakerio kelias*: globalūs socialiniai tinklai ir *nulaužta* komunikacija. *Darbai ir dienos* 76: 99–116. 4.
- Vasiliauskaitė, Nida. 2014. „Vamzdis“ ir intelektualai. Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/news/ringas/lit/n-vasiliauskaite-vamzdis-ir-intelektualai.d?id=65419492>
- Žižek Slavoj. 2006. Is this digital democracy, or a new tyranny of cyberspace? *The Guardian*. Prieiga per internetą: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2006/dec/30/comment.media>
- Žukauskienė Odeta. 2016. Pavergtas regėjimas. *Kultūros barai* 6: 16–22.